

ÉRETTSÉGI VIZSGA • 2006. május 10.

TÖRTÉNELEM

KÖZÉPSZINTŰ ÍRÁSBELI ÉRETTSÉGI VIZSGA

JAVÍTÁSI-ÉRTÉKELÉSI ÚTMUTATÓ

OKTATÁSI MINISZTERIUM

Útmutató az írásbeli vizsgafeladatok javításához

A dolgozatot a vizsgázó által használt színűtől eltérő színű tollal javítsa az alábbiak szerint!

1. Jó válasz	✓
2. Hiány(osság)	√
3. Nem tartozik szorosan a megoldáshoz	[]
4. Felesleges, értékelhetetlen rész (áthúzás)	—————
5. Súlyos hiba, tartalmi tévedés (aláhúzás)	—————
6. Értelmetlen szöveg, logikai problémák (aláhúzás)	~~~~~
7. Nyelvhelyesség (aláhúzás)
8. Durva helyesírási hiba (aláhúzás)	=====

A feladatok alatt található téglalapok közül a bal oldaliban a feladatra adható maximális pontszám van, a **jobb oldali téglalapba kell beírni a tanuló által elért összes/teljes pontszámot**.

A feladatok egyes részeinek megoldásáért járó **részpontszámokat** is írja a dolgozat(ok)ra!

Csak a megoldási útmutatóban megadott/megfogalmazott válaszelemeket fogadja el, és az egyes feladatoknál feltüntetett pontozás szerint értékeljen! A megadott válaszelemektől eltérést lehetővé tevő feladatokra, feladatelemekre (pl. indoklás) és feladattípusokra a részletes megoldási útmutatóban külön utalás található.

I. A rövid feladatok javítása, értékelése

Értékelési alapelv, hogy a javítókulcsban szereplő válaszelemeket kell jó válaszként elfogadni.

Pontozás

Jó válasz/válaszelem: **0,5 vagy 1 pont** (a megoldókulcsban feltüntetettek szerint)

Rossz válasz: **0 pont**

Hiányzó válasz: **0 pont**

Azokra a feladatelemekre lehet 0,5 pontot adni, amelyeket a javítókulcs külön is megjelöl.

A megoldókulcsban megadott pontszám egy-egy eleme már tovább nem bontható.

Az egyes feladatrészek pontjainak összesítése során kapott pontszámot nem kell kerekíteni, lehet pl. 3,5 pont.

A több válaszelemből álló feladatok pontozása:

- ha 2 pont adható, és két válaszelemet vár el a feladat, akkor minden egyes hibátlan válaszelemért 1-1 pont adható;
- ha 1 pont adható, és két válaszelemet vár el a feladat, akkor minden egyes hibátlan válaszelemért 0,5-0,5 pont adható.

A nem zárt végű feladatoknál (az indoklásoknál, szövegértelmezéseknél stb.) minden olyan megoldás elfogadható, amely tartalmilag megegyezik a megoldási útmutatóban szereplő válasszal. (Ezért ezeknél a feladatoknál a megoldások „Pl.:”-val kezdődnek.)

Azoknál a feladatoknál, ahol több válaszelem közül kell a jó megoldást kiválasztani (pl. igaz-hamis), ott az összes válaszelem aláhúzása, megjelölése esetén a válasz nem értékelhető. Ha egy feladat meghatározza az elem(ek) számát, és a vizsgázó ennél többet ír, akkor a beírás sorrendjében kell értékelni.

A megoldásokért az előírt maximális pontot meghaladó „jutalompont” nem adható.

Hibás vagy hiányzó válaszelemek miatt pontot levonni nem szabad.

A megoldásban szereplő javítókulcstól csak **különösen indokolt esetben lehet eltérni**. Az eltérések okát a javítónak külön szöveges magyarázattal kell indokolnia.

II. A szöveges feladatok javítása, értékelése

1. A feladatválasztás

Összesen **három** feladat értékelhető:

- egy **egyetemes** történelemre vonatkozó **rövid** feladat,
- egy **magyar** történelemre vonatkozó **rövid** feladat,
- egy **magyar** történelemre vonatkozó **hosszú** feladat.

A két magyar történelemre vonatkozó feladatnak **különböző korszakokra** kell vonatkoznia.

A feladatok értékelése a tanulók **hibás feladatválasztása esetén**

Ha *három feladatot oldott meg* a tanuló, de helytelenül választott a korszakok, a feladattípus stb. vonatkozásában, akkor

- azt a feladatát (vagy feladatait) kell figyelmen kívül hagyni, amelyekben a legkevesebb pontot érte el, így az összpontszám kiszámításánál a legkisebb pontveszteség éri;
- azt az egy (kettő) feladatát kell figyelembe venni, amely(ek) megfelel(nek) a választási szempontoknak, és amely(ek)ben a legtöbb pontot szerezte.

Ha a tanuló *háromnál több feladatba is belekezd*, de nem jelöli egyértelműen választását, és a megoldások között van három olyan feladat, amelyik megfelel a választási szabályoknak, akkor a legkisebb sorszámú megoldott feladattól indulva, a jó választás szabályai alapján emelkedő számsorrendben kell a feladatokat értékelni (pl. 13., 15., 18. vagy 14., 15., 18.).

Ha a tanuló *háromnál több feladatba is belekezd*, de nincs három olyan feladata, amely megfelel a választási szempontoknak, akkor azokat a feladatait kell figyelembe venni, amely(ek) megfelel(nek) a választási szempontoknak, és amely(ek)ben a legtöbb pontot szerezte.

Ha a vizsgázó *mindegyik feladatba belekezd*, és nem jelzi egyértelműen választását, akkor a vizsgaleírásnak megfelelően a **13., 15., 20.** feladatok megoldását kell értékelni.

2. A feladatok értékelése

A feladatok **értékelésében** a következő szempontok a meghatározók:

- a) **feladatmegértés**,
- b) **követelményeknek** (kompetenciák, tartalmak) való megfelelés,
- c) **megszerkesztettség, nyelvhelyesség**.

A szöveges feladatok értékelése a **javítókulcs** felhasználásával történik, amely tartalmazza a konkrét értékelési szempontokat és a műveleteket, valamint a hozzájuk rendelhető tartalmakat.

a) Útmutató a feladatmegértés pontozásához:

A feladatmegértés kapcsán a következő szempontokat kell figyelembe venni.

- A feladat (téma, korszak) azonosítása: a diák a megadott problémáról, témáról, korszakról ír-e?
- A témataratás, a lényeg kiemelése: lényegre törően, a feladatban felvetett problémára koncentrál-e?
- Tartalmi mélység, kifejtettség: megállapításai és következtetései mennyire összetettek, illetve relevánsak-e a probléma szempontjából?
- A műveleti sokszínűség és eredményesség: használja-e a megfelelő forrásokat, és tud-e lényeges megállapításokat, következtetéseket tenni?

A feladatok konkrét értékelésénél az első lépés annak eldöntése, hogy a **feladatmegértésre** adható 4 vagy 8 pontból elért-e a vizsgázó legalább 1 pontot. Ha nem, akkor a feladat összpontszáma csak 0 pont lehet.

A problémamegoldó (rövid) feladatoknál

4 pont akkor adható, ha a vizsgázó a problémát teljes körűen megértette és helyesen értelmezte, a kifejtés arányos, logikus, lényegre törő. A források felhasználásával lényeges következtetéseket fogalmaz meg, a konkrét és az általános megállapítások aránya kiegyensúlyozott.

3 pont akkor adható, ha a vizsgázó a problémát teljes körűen megértette és helyesen értelmezte, de a kifejtés aránytalan vagy nem lényegre törő.

2 pont akkor adható, ha a probléma megoldását csak részben dolgozta ki, és használta a forrásokat, de nem tesz lényegi megállapításokat.

1 pont akkor adható, ha legalább egy olyan megállapítást tesz, amely alapján igazolható, hogy a problémát megértette, de a kifejtés túlnyomó része nem a probléma értelmezésére vagy megoldására irányul.

0 pont akkor adható, ha nem érti meg, illetve teljes mértékben félreérti a feladatot, nem használta a forrásokat, megállapításai nem a probléma értelmezésére irányulnak.

Az elemző (hosszú) feladatoknál

7-8 pont akkor adható, ha a vizsgázó a problémát teljes körűen megértette és helyesen értelmezte, a kifejtés arányos, logikus, lényegre törő. A források felhasználásával lényeges következtetéseket, megállapításokat fogalmaz meg, a konkrét és az általános megállapítások aránya kiegyensúlyozott.

4-6 pont akkor adható, ha a vizsgázó a problémát teljes körűen megértette és helyesen értelmezte, de a kifejtés aránytalan vagy nem lényegre törő.

2-3 pont akkor adható, ha a probléma megoldását csak részben dolgozta ki, és használta a forrásokat, de nem tesz lényegi megállapításokat.

1 pont akkor adható, ha legalább egy olyan megállapítást tesz, amely alapján igazolható, hogy a problémát megértette, de a kifejtés túlnyomó része nem a probléma értelmezésére vagy megoldására irányul.

0 pont akkor adható, ha nem érti meg, illetve teljes mértékben félreérti a feladatot, nem használja a forrásokat, megállapításai nem a probléma értelmezésére irányulnak.

b) A műveletek és a tartalmi elemek pontozása

A javítókulcsban az egyes kompetenciák (pl. idő- és térbeli tájékozódás, források használata) alkalmazásához kapcsolódó műveleteket „M”-mel, a hozzájuk rendelhető tartalmi elemeket pedig „T”-vel jelöltük.

Egy művelethez a problémamegoldó (rövid) feladatok esetében egy-két tartalom kapcsolódik, míg az elemző feladatokban – különösképpen az eseményeket alakító tényezők föltárásánál – több, kettő-három tartalmi elem is rendelődik. Ha a javítókulcsban egy művelethez csak egy tartalmi elem kapcsolódik, akkor a javításban a műveletek és a tartalmak pontszámának is meg kell egyeznie. Általános szabályként az egyes műveletek és az egyes tartalmak pontozásakor az alábbiakat kell érvényesíteni.

A „Műveletek” (M) pontozása

2 pont akkor adható, ha a hozzá tartozó, a vizsgázó által elért tartalmi pontszám magas (az elérhető maximális tartalmi pontszám több mint 50%-a).

1 pont akkor adható, ha a tartalmi pontszámokból a vizsgázó legalább 1 pontot elért, és a válasz nem tartalmaz durva hibát (téves adatot, megállapítást).
--

0 pont akkor adható, ha a vizsgázó a tartalmi elemekre nem szerzett pontot, és a válasza súlyos tévedést tartalmaz.
--

Szoros összefüggés van természetesen a két értékelési szempont között, hiszen a műveletek csak a konkrét tartalmakon keresztül értelmezhetők és értékelhetők.

A tartalmi elemeknél szereplő példák (Pl.) azt jelzik, hogy mely tartalmak fogadhatók el jó válaszként. **A tartalmi válaszelemek általában két részből állnak:** idő- és térmeghatározás; általános és konkrét fogalomhasználat; felsorolás (rögzítés, bemutatás) és következtetés (megállapítás). Ez a pontozásnál azt jelenti, hogy ha csak az egyik elemet tartalmazza a válasz, akkor 1 pontot, ha mindkettőt, akkor 2 pontot lehet adni. Természetesen a tartalmi válaszelemeknél – különösképpen a felsorolásoknál és következtetéseknél – másfajta jó kombináció is elfogadható, mint amit a javítókulcs tartalmaz! A javítókulcsban néhány tartalmi elemnél a „vagy” szóval elválasztva több jó válaszlehetőség is szerepel, mindez nem zárja ki, hogy más jó tartalmi elemeket is elfogadjon az értékelő.

A „Tartalmi elemek” (T) pontozása

2 pont akkor adható, ha a válasz megfelelő mennyiségű helyes adatot tartalmaz, az elemzés jó színvonalon hivatkozik a forrásokra (szerzőre, szándékokra, körülményekre stb.), valamint többféle jellemző, tipikus okot, következményt fogalmaz meg, és/vagy említ az eseményekhez kapcsolódó történelmi személyiségeket.

1 pont akkor adható, ha kevés és nem lényeges, nem a legjellemzőbb adatot, következtetést, megállapítást tartalmaz az elemzés.

0 pont akkor adható, ha nincsenek adatok, összefüggések, vagy ha teljesen hibás megállapítások vannak a megoldásban.

c) A „Megszerkesztettség, nyelvhelyesség” pontozása**A problémamegoldó (rövid) feladatoknál**

2 pont akkor adható, ha a fogalmazás értelmes mondatokból álló, szerkesztett szöveg, melyben nincsenek durva helyesírási hibák.
1 pont akkor adható, ha több nyelvhelyességi és több durva helyesírási hiba van benne.
0 pont akkor adható, ha a megoldás csupán szavakból álló vázlat, nincsenek benne összefüggő mondatok.

Az elemző (hosszú) feladatoknál

7-8 pont akkor adható, ha a fogalmazás értelmes mondatokból álló, koherens, szerkesztett szöveg, felépítése logikus, arányosan igazodik a tartalmi kifejtéshez, megállapításai árnyaltak, több szempontúak, és nem tartalmaz nyelvtani vagy helyesírási hibát.
4-6 pont akkor adható, ha a szöveg értelmes mondatokból áll, de aránytalanul szerkesztett, vagy néhány megállapítása leegyszerűsített, egysíkú, kisebb nyelvhelyességi hibákat tartalmaz.
2-3 pont akkor adható, ha a szöveg értelmes mondatokból áll, de a szöveg rosszul szerkesztett, aránytalan, hiányos (pl. a bevezetés, tárgyalás, befejezés közül valamelyik hiányzik). A szöveg megállapításai leegyszerűsítettek, egysíkúak, nyelvhelyességi hibákat tartalmaznak.
1 pont akkor adható, ha a válasz mondatokból áll, de a mondatok között alig van (tartalmi vagy nyelvi) összefüggés, és súlyos nyelvhelyességi és helyesírási hibákat tartalmaz.
0 pont akkor adható, ha a válasz vázaltszerű, csupán szavakból áll.

3. A szöveges feladatok terjedelme

Fontos szövegalkotási kompetencia, hogy a vizsgázó a gondolatait az előre meghatározott terjedelem keretei között fejtse ki. Indokolt esetben a kipontozott helyen megkezdett gondolat a lap üres helyein befejezhető, és ez a válaszelem is és értékelhető. Ez a rövid feladatoknál kb. 2-3 sort, hosszú feladatoknál kb. 4-5 sort jelent.

4. A szöveges feladatok értékelésének javasolt menete

1. Tanulmányozza át a feladatok javítókulcsait!
2. Tekintse át az értékelési szempontsor mintáját!
3. Ellenőrizze a vizsgázó feladatválasztásait!
4. Legalább kétszer olvassa el a tanuló dolgozatát!
5. A javítókulcs elemei szerint állapítsa meg az egyes szempontok szerint elért pontszámot!
6. Állapítsa meg az összpontszámot, és az osztószám **(2)** segítségével számítsa át vizsgaponttá!
7. A vizsgapontokat feladatonként nem kell kerekíteni!
8. Számítsa ki a három esszéfeladatban elért **összesített vizsgapontszámot!** (Ha az összesített vizsgapontszám 0,5-re végződik, nem kell kerekíteni.)

III. A feladatlap összpontszámának megállapítása

Adja össze az I. és a II. összetevőben elért pontszámokat! (Ha a feladatlap összpontszáma 0,5-re végződik, akkor sem kell kerekíteni.)

Táblázatok a feladatok értékeléséhez, pontozásához

Rövid választ igénylő feladat

Szempontok	Elérhető	Elért
	pont	
Feladatmegértés	4	
Tájékozódás térben és időben	4	
Szaknyelv alkalmazása	4	
Források használata	4	
Eseményeket alakító tényezők feltárása	6	
Megszerkesztettség, nyelvhelyesség	2	
Összpontszám	24	
	OSZTÓSZÁM 2	
Vizsgapont	12	

Hosszú választ igénylő feladat

Szempontok	Elérhető	Elért
	pont	
Feladatmegértés	8	
Tájékozódás térben és időben	4	
Szaknyelv alkalmazása	4	
Források használata	8	
Eseményeket alakító tényezők feltárása	10	
Megszerkesztettség, nyelvhelyesség	8	
Összpontszám	42	
	OSZTÓSZÁM 2	
Vizsgapont	21	

I. RÖVID VÁLASZT IGÉNYLŐ FELADATOK**1. Athéni demokrácia (Összesen 4 pont)**

- a) hamis
- b) igaz
- c) hamis
- d) igaz

2. Középkori uradalom (Elemenként 0,5 pont, összesen 4 pont)

- a) kétnyomásos gazdálkodás; ugaron (parlagon) hagyták
- b) a szügyhám; nyakhám (*Felcserélhető a sorrend.*)
- c) több *vagy* bővebb *vagy* nagyobb
- d) ősszel; tavasszal; ugaron (műveletlenül) (*Bármilyen sorrendben elfogadható.*)

3. A magyar nép vándorlása (Elemenként 0,5 pont, összesen 5 pont)

Leírás	Földrajzi név	Betűjele a térképen
a)	Levédia	D
b)	Etelköz	F
c)	Kárpát-medence	C
d)	Vereckei-hágó <i> vagy </i> az Erdős-Kárpátok valamelyik hágója	G
e)	Ural	A

4. Felvilágosodás (Összesen 4 pont)

- a) a bíraskodás joga *vagy* igazságszolgáltatás
- b) szavazzon a képviselőválasztáson *vagy* képviselőt választhasson
- c) diktatúrához *vagy* zsarnoki uralomhoz *vagy* önkényuralomhoz
- d) magántulajdon

5. Erdély társadalma (Összesen 4 pont)

- a) 4.
- b) 1.
- c) 1.
- d) 3.

6. A II. ipari forradalom (Elemenként 0,5 pont, összesen 3 pont)

- a) Következmény
- b) Következmény
- c) Ok
- d) Ok
- e) Következmény
- f) Következmény

7. Áprilisi törvények (Összesen 5 pont)

- a) miniszter
- b) (legalább) 20
- c) férfi

d)–e) vagyonnal rendelkezik és/vagy 24. évét betöltötte; *vagy választó vagy magyarul tud vagy a magyar nyelvet beszéli (A felsoroltak közül bármely két elem!)*

8. A hidegháború (Összesen 4 pont)

- a) (Elemenként 0,5 pont)
 - 1. Szovjetunió (SZU)
 - 2. Egyesült Államok (USA)
- b) 1. (0,5 pont)
- c) Pl.: az elnökök bombákon ülnek *vagy* a kezükben tartott nyomógommbal kölcsönösen megsemmisíthetik egymást. (0,5 pont)
- d) (Elemenként 1 pont)
 - Európai: pl.: Magyarország 1956, berlini válság (1953).
 - Európán kívüli: pl.: a koreai háború, szuezi válság, kubai válság.

9. A II. világháborús magyar részvétel (Elemenként 0,5 pont, összesen 4 pont)

- a)
 - 1. 1938
 - 2. 1940
 - 3. 1941
- b) Horthy Miklós
- c)
 - Politikai: a kormány leváltása *vagy* német támogatású kormány alakítása.
 - Katonai: a magyar katonai részvétel fokozása a háborúban *vagy* német megszállás.
 - Társadalmi: a zsidókérdés „megoldása” *vagy* zsidóüldözés.
- d) Magyarország önállóságának megszüntetése *vagy* megakadályozni, hogy Magyarország angol, orosz érdekeket szolgáljon *vagy* a Harmadik Birodalom védelme.

10. Rákosi-korszak (Elemenként 0,5 pont, összesen 2 pont)

- a) Táblázat
- b) Egyik sem
- c) Szöveg
- d) Kép

11. A harmadik világ (Elemenként 0,5 pont, összesen 2 pont)

- a) 1.
- b) 3.
- c) 2.
- d) 3.

12. A romák Magyarországon (Összesen 4 pont)

- a) hamis
- b) igaz
- c) hamis
- d) igaz

II. SZÖVEGES, KIFEJTENDŐ FELADATOK

13. A középkori egyház szerepe (rövid)

Műveletek, tartalmak		Pont
Feladatmegértés	A vizsgázó alapvetően a középkori egyház mindennapi szerepét mutatja be, és válasza tartalmazza, hogy az akkori emberek mindennapi életét a keresztény tanítások és az egyházi előírások határozták meg. A válasz a források felhasználásával lényegi összefüggéseket tartalmaz (pl.: a szerzetesrendek szerepe az oktatás, tudomány terjesztésében, a mezőgazdasági technika fejlődésében).	0-4
Tájékozódás térben és időben	M A vizsgázó a történelmi eseményeket térben és időben elhelyezi. T Rögzíti, hogy a kereszténység és a keresztény egyház társadalmi szervező erőként a IX-XI. század folyamán vált meghatározóvá Európában, és utal a keresztény egyház befolyásának területi vonatkozásaira.	0-4
Szaknyelv alkalmazása	M A vizsgázó helyesen alkalmazza az általános, illetve a témához kapcsolódó fogalmakat. T Használja az alábbi általános fogalmakat (egyházi hatalom, törvények stb.) illetve a témához tartozó fogalmakat. (püspök, érsek, szerzetesrend, szolgálat stb.).	0-4
Források használata	M A vizsgázó válaszába beépíti a forrásokban található információkat, és egyszerű következtetéseket von le belőlük. T Pl.: megállapítja, hogy a középkori egyház hatalmát Istentől (Krisztustól) eredezteti <i>vagy</i> a szerzetesrendek jelentős szerepet játszottak a középkori kulturális életben, illetve a munkakultúra elterjesztésében, és megállapítja, hogy a korszakot a különböző társadalmi csoportok közötti és belüli kölcsönös szolgálat (függés) rendszere határozta meg <i>vagy</i> hogy a keresztény tanítások (pl. isten előtti egyenlőség, végítélet) is hozzájárultak a hűbéri viszonyok létrejöttéhez.	0-4
Eseményeket alakító tényezők feltárása	M A vizsgázó feltárja, hogy a keresztény tanítások, egyházi előírások alapvetően meghatározták a korszakban az egyes ember és a társadalom életét. T Pl.: rögzíti, hogy a keresztény egyháznak jelentős szerepe volt a létrejövő és megerősödő királyi (császári) hatalom törvényesítésében és megállapítja, hogy az egyházi és a világi hatalom között megszülető hatalommegosztás szerepet játszott a rendiség későbbi létrejöttében. T Pl.: utal arra, hogy a keresztény előírások, szokások (pl. ima, böjt) jelentős mértékben meghatározták az emberek és a mindennapok életét és megállapítja, hogy a templomok voltak a közösségi élet legfontosabb színterei.	0-6
Megszerkesztettség, nyelvhelyesség	A kifejtés mondatokból áll, és a szöveg logikusan felépített. A válasz nem tartalmaz súlyos nyelvhelyességi vagy helyesírási hibát.	0-2
A FELADATBAN ELÉRHETŐ ÖSSZPONTSZÁM		24
ELÉRHETŐ VIZSGAPONTSZÁM		12

14. Az első világháború előzményei, szövetségi rendszerek (rövid)

Szemponatok	Műveletek, tartalmak	Pont
Feladatmegértés	A vizsgázó alapvetően az első világháború előzményeit, illetve a kialakuló szövetségi rendszereket mutatja be. A válasz a források használatával lényegi összefüggésekre utal (pl. a nagyhatalmi politika és a gyarmatbirodalmak építése, a piacokért folytatott harc és a nacionalizmus összefonódása).	0–4
Tájékozódás térben és időben	M A vizsgázó a történelmi eseményeket térben és időben elhelyezi. T Rögzíti, hogy az 1870-es évektől jönnek létre a szövetségi rendszerek, leírja a hármasszövetség (1882), az antant (1904) és az orosz–angol megállapodás (1907) évszámait, és utal arra, hogy mely konkrét területekért (Balkán, Elzász-Lotaringia, Közel-Kelet, gyarmatok) folyt a nagyhatalmi vetélkedés.	0–4
Szaknyelv alkalmazása	M A vizsgázó helyesen alkalmazza az általános, illetve a témához kapcsolódó fogalmakat. T Használja a következő általános fogalmakat (nagyhatalom, gyarmat, szövetség, egyenlőtlen fejlődés stb.), illetve a témához tartozó fogalmakat (hármasszövetség, antant, keleti kérdés stb.).	0–4
Források használata	M A vizsgázó válaszába beépíti a forrásokban található információkat, és egyszerű következtetéseket von le belőlük. T Pl.: rögzíti, hogy Németország a századfordulóra Európa vezető gazdasági hatalma lett, és megállapítja, hogy további fejlődéséhez új piacokra volt szüksége, így a gyarmatok újrafelosztásában volt érdekelt.	0–4
Eseményeket alakító tényezők	M A vizsgázó feltárja, hogy Németország a gyarmatbirodalmak újrafelosztását hirdető politikája egyértelműen a Nagy-Britanniával való ellentétek kialakulásához vezetnek. T Pl.: rögzíti, hogy az egyenlőtlen fejlődés nyomán a XX. század elejére Németország az Egyesült Államokkal együtt a világ legdinamikusabban fejlődő gazdasági hatalmává vált, és megállapítja, hogy további fejlődésükhöz elengedhetetlennek tekintették a korábban kialakult gyarmati viszonyok átrendezését. T Pl.: rögzíti, hogy a Balkánon Oroszország és az Osztrák–Magyar Monarchia került egymással ellentétbe, Közel- és Közép-Keleten, valamint Afrikában Németország és Anglia–Franciaország, és megállapítja, hogy a szélesedő ellentétek szemben álló katonai szövetségekké (központi hatalmak, antant) kovácsolták a különböző érdekű nagyhatalmokat, és kialakultak a világméretű katonai konfliktus feltételei.	0–6
Megszerkesztettség, nyelvhelyesség	A kifejtés mondatokból áll, és a szöveg logikusan felépített. A válasz nem tartalmaz súlyos nyelvhelyességi vagy helyesírási hibát.	0–2
A FELADATBAN ELÉRHETŐ ÖSSZPONTSZÁM		24
ELÉRHETŐ VIZSGAPONTSZÁM		12

15. Végvárrendszerek és várháborúk (rövid)

Szemponatok	Műveletek, tartalmak	Pont
Feladatmegértés	A vizsgázó alapvetően a magyar végvárrendszer kiépülését és főbb jellemzőit mutatja be, és a válasz tartalmazza a végvári katonaság mint új társadalmi réteg bemutatását. A válasz a források felhasználásával lényegi összefüggésekre utal (pl. sikertelen védekezés és a gazdasági háttér hiánya).	0–4
Tájékozódás térben, időben	M A vizsgázó a történelmi eseményeket térben és időben elhelyezi. T Rögzíti, hogy Magyarországon a XVI. század második felében több hullámban támad a török (1552, 1566), megemlíti Eger, Szigetvár ostromát, utal arra, hogy ebben a korszakban három részre szakadt az ország, és bemutatja ennek földrajzi vonatkozásait.	0–4
Szaknyelv alkalmazása	M A vizsgázó helyesen használja a témához kapcsolódó általános, illetve konkrét fogalmakat. T Használja az alábbi általános fogalmakat (hódítás, hadjárat, honvédelem stb.), illetve a témához tartozó fogalmakat (végvárak, várháborúk, körbástya, olasz bástya stb.).	0–4
Források használata	M A vizsgázó válaszába beépíti a forrásokban található információkat, és egyszerű következtetéseket von le belőlük. T Pl.: rögzíti, hogy a végvári katonaság a zsoldfizetés akadozása miatt mezőgazdasági munkára és a lakosság megsarcolására is rákényszerült, és megállapítja, hogy az ország gazdasági gyengesége is szerepet játszott a sikertelen védelmi politikában.	0–4
Eseményeket alakító tényezők	M A vizsgázó feltárja a végvárak, a várháborúk és a védelmi politika összefüggéseit. T Pl.: rögzíti, hogy Magyarország ütközőterület volt a két nagyhatalom között (Habsburg, török), és megállapítja, hogy egyik nagyhatalom sem tudott döntő fölényt kivívni, ezért évtizedeken keresztül a magyar végvár vonal volt a mindennapos összeütközések meghatározó színtere. T Pl.: rögzíti, hogy a várak XVI. századi reformja modern, nyugati minták alapján ment végbe (pl. olasz bástya), megállapítja, hogy ugyanakkor jelentős királyi támogatás hiányában nem lehetett jövője a magyar várrendszernek, vagy Eger és Szigetvár sorsa azt mutatja, hogy csupán időleges sikereket tudott elérni a magyar védelmi politika a törökök elleni harcban.	0–6
Megszerkesztettség, nyelvhelyesség	A kifejtés mondatokból áll, és a szöveg logikusan felépített. A válasz nem tartalmaz súlyos nyelvhelyességi vagy helyesírási hibát.	0–2
A FELADATBAN ELÉRHETŐ ÖSSZPONTSZÁM		24
ELÉRHETŐ VIZSGAPONTSZÁM		12

16. Károly Róbert gazdaságpolitikája (hosszú)

Szempontok	Műveletek, tartalmak	Pont
Feladatmegértés	A vizsgázó alapvetően Károly Róbert gazdaságpolitikáját, illetve reformjait mutatja be. A válasz lényegre törően ismerteti a királyi hatalom megerősítése és a gazdasági reformok közötti kapcsolatot. Az elemzés feltárja az uralkodó gazdaságpolitikájának jellemzőit (pl. a regáléjövendelmek növelése, pénzrontás helyett állandó pénz, harmincadvám és a kapuadó bevezetése). A vizsgázó válaszában felhasználja, értelmezi a forrásokat, azokból lényeges megállapításokat fogalmaz meg, következtetéseket von le.	0–8
Tájékozódás térben és időben	M A vizsgázó a történelmi eseményeket térben és időben elhelyezi. T Rögzíti, hogy Károly Róbert uralkodása 1308–1342 közötti időszakra esik, és utal arra, hogy ebben a korszakban a Magyar Királyság a régió egyik legnagyobb kiterjedésű állama.	0–4
Szaknyelv alkalmazása	M A vizsgázó helyesen használja az általános és a korszakra vonatkozó konkrét történelmi fogalmakat. T Használja az alábbi általános fogalmakat (kereskedelem, bányászat, adók stb.), illetve a következő, a korszakhoz kapcsolódó történelmi fogalmakat (kapuadó, harmincadvám, nemesfém-bányászat, kamara haszna stb.).	0–4
Források használata	M A vizsgázó beépíti válaszába a forrásokban található információkat, és következtetéseket von le belőlük. T Pl.: rögzíti, hogy az uralkodónak a bányászatból jelentős bevétele származott, és megállapítja, hogy a királyi jogon szerzett ún. regáléjövendelmek jelentették bevételeinek többségét. T Pl.: rögzíti, hogy a nemesérc kötelező beváltása és a kereskedelem (harmincadvám) szintén jelentős hasznot jelentett a királynak, és megállapítja, hogy ez is feltétele volt a királyi hatalom újbóli megerősítésének. T Pl.: rögzíti, hogy a kapuadó a jobbagyság széles rétegére terjedt ki, és megállapítja, hogy ez volt az első állami jobbagyi adóteher.	0–8
Eseményeket alakító tényezők feltárása	M A vizsgázó feltárja, hogy Károly Róbert az Árpád-ház kihalását követően új alapokra helyezte a gazdaságpolitika jellemzőit. T Pl.: rögzíti, hogy Károly Róbert gazdaságpolitikájának sikerét segítette, hogy ez az időszak volt a nemesfém-bányászat fénykora, és megállapítja, hogy az uralkodó intézkedései új típusú királyi hatalom (már nem ő a legtöbb föld tulajdonosa) megteremtését tették lehetővé. T Pl.: feltárja, hogy Károly Róbert az Árpád-ház 1301-es kihalását követően a pápa támogatásával került hatalomra, és megállapítja, hogy trónjáért több éves küzdelmet kellett folytatnia a bárói liga képviselőivel (pl. Csák Máté). T Pl.: rögzíti, hogy a király gazdasági intézkedései nyomán lehetővé vált az állandó pénz bevezetése, és megállapítja, hogy	0–10

	firenzei mintára vezette be az aranyforintot és az ezüstdénárt, melyek Európa számos országában is elfogadottak voltak. T Önálló ismereteivel, helyes megállapításaival kiegészíti és alátámasztja elemzését.	
Megszerkeszttség, nyelvhelyesség	A tanuló fogalmazása mondatokból áll, a mondatok világosak és egyértelműek. Az elemzés szerkesztett szöveg, a tartalom logikus kifejtését szolgálja. A tanuló megállapításai árnyalt elemzőkészségről tanúskodnak. A szöveg nem tartalmaz súlyos nyelvhelyességi vagy helyesírási hibákat.	0–8
A FELADATBAN ELÉRHETŐ ÖSSZPONTSZÁM		42
ELÉRHETŐ VIZSGAPONTSZÁM		21

17. A felvilágosult abszolútizmus elvei és gyakorlata II. József uralkodásában (rövid)

Szemponatok	Műveletek, tartalmak	Pont
Feladatmegértés	A vizsgázó alapvetően II. József felvilágosult abszolútizmusát mutatja be, és a válasz kitér az uralkodó elveire és tevékenységére. A válasz a források felhasználásával lényegi összefüggésekre utal (pl.: Nyugat-Európához való felzárkózás igénye és a felvilágosult abszolútizmus elvei).	0–4
Tájékozódás térben, időben	M A vizsgázó a történelmi eseményeket térben és időben elhelyezi, helyesen állítja fel az időrendet. T Rögzíti, hogy II. József (1780–90) Mária Teréziát követte (1740–80) a Habsburgok trónján, és megemlíti, hogy a felvilágosult abszolútizmus Közép- és Kelet-Európában a XVIII. század második felében terjedt el (pl. Poroszországban, Oroszországban).	0–4
Szaknyelv alkalmazása	M A vizsgázó helyesen használja a témához kapcsolódó általános, illetve konkrét fogalmakat. T Használja az alábbi általános fogalmakat (felvilágosodás, rendelet, abszolútizmus, egyenlőség stb.), illetve a témához tartozó fogalmakat (természeti törvény, közjó, polgár stb.).	0–4
Források használata	M A vizsgázó válaszába beépíti a forrásokban található információkat, és egyszerű következtetéseket von le belőlük. T Pl.: megállapítja, hogy II. József legfontosabb rendeletei a türelmi és jobbágyrendelet, és megállapítja, hogy noha ezek a felvilágosult gondolkodók (pl. Voltaire, Rousseau) elképzelésein alapultak, kiadásukban eltérő cél vezette az uralkodót.	0–4
Eseményeket alakító tényezők	M A vizsgázó feltárja, hogy a felvilágosult abszolútizmus, miközben a változásokat hirdette meg, alapvetően mégis a fennálló feudális viszonyok konzerválására törekedett. T Pl.: fölismeri a felvilágosult abszolútizmus belső ellentmondását („mindent a népért, de mindent a nép nélkül”), és megállapítja, hogy ezért csak kevesen támogatják (pl. a kialakuló ún. jozefinista értelmiség) az uralkodó politikáját.	0–6

	T Pl.: rögzíti, hogy II. József nem koronáztatta meg magát magyar királynak, és az abszolutizmus szellemében számos rendeletet adott ki (pl. nyelvrendelet), és megállapítja, hogy halálos ágyán (belátva kudarcát) a jobbágy- és a türelmi rendelet kivételével mindegyiket visszavonta.	
Megszerkesztettség, nyelvhelyesség	A kifejtés mondatokból áll, és a szöveg logikusan felépített. A válasz nem tartalmaz súlyos nyelvhelyességi vagy helyesírási hibát.	0–2
A FELADATBAN ELÉRHETŐ ÖSSZPONTSZÁM		24
ELÉRHETŐ VIZSGAPONTSZÁM		12

18. A dualizmus korának gazdasága és társadalma (hosszú)

Szemponatok	Műveletek, tartalmak	Pont
Feladatmegértés	A vizsgázó alapvetően a dualizmus korának gazdasági, társadalmi és tudományos fejlődését mutatja be. A válasz lényegre törően ismerteti a gazdaság átalakulása, fejlődése és az új tudományos technikai találmányok közötti kapcsolatot. Az elemzés feltárja, hogy a magyar társadalom kettőssége a gazdaság szerkezetében is jól nyomon követhető (pl.: a mezőgazdaság domináns szerepe végig megmarad a korszakban). A vizsgázó válaszában felhasználja, értelmezi a forrásokat, azokból lényeges megállapításokat fogalmaz meg, következtetéseket von le.	0–8
Tájékozódás térben és időben	M A vizsgázó a történelmi eseményeket térben és időben elhelyezi. T Rögzíti, hogy a dualista korszak az 1867-es kiegyezéssel vette kezdetét, és Magyarország ekkor egy közel 30 millió lakosú gazdasági egység részeként Közép-Európa meghatározó hatalmává vált.	0–4
Szaknyelv alkalmazása	M A vizsgázó helyesen használja az általános és a korszakra vonatkozó történelmi fogalmakat. T Használja az alábbi általános fogalmakat (fejlődés, nemzeti jövedelem, földbirtokviszonyok stb.), illetve a következő, a korszakhoz kapcsolódó történelmi fogalmakat (ipari munkásság, nagypolgárság, transzformátor, dinamó stb.).	0–4
Források használata	M A vizsgázó beépíti válaszába a forrásokban található információkat, és következtetéseket von le belőlük. T Pl.: rögzíti, hogy a magyar társadalomban a feudális és a polgári viszonyok egyaránt jellemzők, és megállapítja, hogy e kettősség bizonyos értelemben gátolta a nagyobb arányú gazdasági és társadalmi átalakulást. T Pl.: rögzíti, hogy a nemzeti jövedelem nagyobb része még az I. világháborút közvetlenül megelőzően is a mezőgazdaságból származott, és megállapítja, hogy ugyanakkor a gyáripar és a kereskedelem folyamatosan és gyors ütemben fejlődött. T Pl.: rögzíti, hogy a korszakban számos tudományos eredmény (transzformátor, dinamó, torziós inga stb.) is hozzájárult	0–8

	a gazdasági fejlődéshez, és megállapítja, hogy Magyarországon az első és a második ipari forradalom szinte egy időben valósult meg, így gyors ütemű átalakulás következett be.	
Eseményeket alakító tényezők feltárása	<p>M A vizsgázó feltárja a társadalom, a gazdaság és a tudomány fejlődése közötti összefüggéseket.</p> <p>T Pl.: rögzíti, hogy a magyar társadalomban a mezőgazdaságban dolgozók jelentették a többséget, de az ipari munkásság lélekszáma is folyamatosan nőtt, és megállapítja, hogy a századfordulóig a gyáripár a mezőgazdaságból kikerülőket jelentős részét alkalmazni tudta.</p> <p>T Pl.: rögzíti, hogy a magyar gazdaság átalakulása a dualizmus időszakában rendkívül dinamikus, és megállapítja, hogy ennek eredményeként a XX. század elejére az ország Európa közepesen fejlett hatalmai közé került, vagy utal arra, hogy riasztó ellentét jellemezte az elmaradott „falusi Magyarországot” és az európai világvárossá fejlődött Budapestet.</p> <p>T Pl.: utal arra, hogy a mezőgazdaságban az 5–100 hold közötti birtokok tették ki a földterület kb. felét, és megállapítja, hogy ez a nagyszámú agrárproletár mellett egy stabil középparaszti osztály létrejöttét bizonyítja.</p> <p>T Önálló ismereteivel, helyes megállapításaival kiegészíti és alátámasztja elemzését.</p>	0–10
Megszerkesztettség, nyelvhelyesség	<p>A tanuló fogalmazása mondatokból áll, a mondatok világosak és egyértelműek.</p> <p>Az elemzés szerkesztett szöveg, a tartalom logikus kifejtését szolgálja.</p> <p>A tanuló megállapításai árnyalt elemzőkészségről tanúskodnak.</p> <p>A szöveg nem tartalmaz súlyos nyelvhelyességi vagy helyesírási hibákat.</p>	0–8
A FELADATBAN ELÉRHETŐ ÖSSZPONTSZÁM		42
ELÉRHETŐ VIZSGAPONTSZÁM		21

19. A két világháború közötti Magyarország (rövid)

Szemponatok	Műveletek, tartalmak	Pont
Feladatmegértés	<p>A vizsgázó alapvetően a zsidótörvények kiadási körülményeit és tartalmát mutatja be, a válasz utal azokra a politikai szándékokra és társadalmi torzulásokra, amelyeket a törvények előidéztek.</p> <p>A válasz a források felhasználásával lényegi összefüggésekre utal (pl.: alapvető emberi jogok megtagadása, az emberi szabadság és méltóság elvének megsértése).</p>	0–4
Tájékozódás térben, időben	<p>M A vizsgázó a történelmi eseményeket térben és időben elhelyezi, helyesen állítja fel az időrendet.</p> <p>T Rögzíti, hogy a zsidótörvények megszületése az 1938–41 közötti időszakra esik, és utal arra, hogy ebben az időszakban Németország közvetlen szomszédává válik, erősödik az országban a német befolyás, és a világháború kitörésének fenyegetése.</p>	0–4

Szaknyelv alkalmazása	M A vizsgázó helyesen használja a témához kapcsolódó általános, illetve konkrét fogalmakat. T Használja az alábbi általános fogalmakat (emberi jogok, szabadság, értelmiség stb.), illetve a témához tartozó fogalmakat (izraelita hitfelekezet, vallási és faji alapú megkülönböztetés stb.).	0–4
Források használata	M A vizsgázó válaszába beépíti a forrásokban található információkat, és egyszerű következtetéseket von le belőlük. T Pl.: rögzíti, hogy az első zsidótörvény az értelmiségi pályákon 20%-ra korlátozta a zsidók arányát, a II. zsidótörvény már faji alapon különböztette meg a zsidónak minősülőket, és megállapítja, hogy a megkülönböztetés folyamatosan szigorodott, és egyre több embert érintett hátrányosan.	0–4
Eseményeket alakító tényezők	M A vizsgázó feltárja, hogy a zsidótörvények miként korlátozták a szabadságjogokat, és milyen politikai szándékokat tükröztek. T Pl.: rögzíti, hogy a zsidóságot sújtó intézkedések a német befolyás eredményeként folyamatosan léptek érvénybe, és megállapítja, hogy a meghozott törvények egyre súlyosabban sértették az általános emberi jogokat. T Pl.: rögzíti, hogy korábban is születtek a zsidókat hátrányosan érintő intézkedések (numerus clausus), és megállapítja, hogy az 1940-es években életbe lépett korlátozások hosszú távra torzították el a magyar társadalom mentalitását.	0–6
Megszerkesztettség, nyelvhelyesség	A kifejtés mondatokból áll, és a szöveg logikusan felépített. A válasz nem tartalmaz súlyos nyelvhelyességi vagy helyesírási hibát.	0–2
A FELADATBAN ELÉRHETŐ ÖSSZPONTSZÁM		24
ELÉRHETŐ VIZSGAPONTSZÁM		12

20. Az 1956-os forradalom és szabadságharc (hosszú)

Szemponatok	Műveletek, tartalmak	Pont
Feladatmegértés	A vizsgázó alapvetően az 1956-os forradalmat követő megtorlásokat mutatja be. A válasz lényegre törően ismerteti a megtorlás céljait és különböző formáit. Az elemzés feltárja, hogy a szovjet segítséggel hatalomra került Kádár-kormány milyen eszközökkel félemlíti meg a társadalmat (pl.: rögtön ítélő bíróság, új típusú koncepciós perek, számos súlyos ítélet). A vizsgázó válaszában felhasználja, értelmezi a forrásokat, azokból lényeges megállapításokat, következtetéseket fogalmaz meg.	0–8
Tájékozódás térben és időben	M A vizsgázó a történelmi eseményeket térben és időben elhelyezi. T Rögzíti, hogy 1956 és 1961 között volt a legsúlyosabb megtorlási időszak, felidézi 1958. június 16-át, és utal arra, hogy ebben az időszakban Magyarország a szovjet övezet része volt.	0–4

Szaknyelv alkalmazása	<p>M A vizsgázó helyesen használja az általános és a korszakra vonatkozó történelmi fogalmakat.</p> <p>T Használja az alábbi általános fogalmakat (forradalom, szabadságharc, ellenállás, ítélet stb.), illetve a következő, a korszakhoz kapcsolódó történelmi fogalmakat (internálás, koncepció per, rögtön ítélő bíróság stb.).</p>	0–4
Források használata	<p>M A vizsgázó beépíti válaszába a forrásokban található információkat, és következtetéseket von le belőlük.</p> <p>T Pl.: rögzíti, hogy a forradalmat követően az új hatalom képviselői a szovjetekkel együttműködve döntenek az ítéletekről, és megállapítja, hogy a bírósági eljárásokban nem érvényesült az igazságszolgáltatás függetlensége.</p> <p>T Pl.: rögzíti, hogy a Nagy Imre ellen indítandó bírósági eljárást a párt politikai bizottsága is jóváhagyja, és megállapítja, hogy a bírósági eljárások titokban folytak, az ítéletek indoklásában valótlán elemek, illetve beállítások keveredtek valóságos tényekkel.</p> <p>T Pl.: utal arra, hogy számos egyszerű embert (munkást, értelmiségit, művészt) ítéltek el, fosztottak meg állásától, a továbbtanulástól, megfigyelték stb. a forradalomban való részvétele miatt, és megállapítja, hogy az ítéletek és a büntetések legtöbbször nem voltak arányban az elkövetett cselekedetek súlyosságával.</p>	0–8
Eseményeket alakító tényezők feltárása	<p>M A vizsgázó feltárja a megtorlások céljait és jellemzőit, és elemzi az idegen hatalom által uralomra került kormány intézkedései és a megtorlások közötti összefüggéseket.</p> <p>T Pl.: rögzíti, hogy az 1956-os forradalom és szabadságharc a Rákosi-korszak embertelen diktatúrájának ellenhatásaként robbant ki, és megállapítja, hogy a lakosság döntő többségének támogatását élvezte.</p> <p>T Pl.: feltárja, hogy az új kormány csak erőszakkal tudta megszerezni és fenntartani a hatalmát, és megállapítja, hogy a megtorlások célja az emberek megfélemlítése volt.</p> <p>T Pl.: utal arra, hogy Budapesten, különösképpen a munkáskerületekben volt a legnagyobb méretű és leghosszabb ellenállás, és megállapítja, hogy számos embert jogtalanul és igazságtalanul végeztek ki, zártak börtönbe, és a kivégzések az 1960-as évek elejéig, a börtönbüntetések néhány esetben 1970-ig tartottak.</p> <p>T Önálló ismereteivel, helyes megállapításaival kiegészíti és alátámasztja elemzését.</p>	0–10

Megszerkeszttség, nyelvhelyesség	A tanuló fogalmazása mondatokból áll, a mondatok világosak és egyértelműek. Az elemzés szerkesztett szöveg, a tartalom logikus kifejtését szolgálja. A tanuló megállapításai árnyalt elemzőkézségről tanúskodnak. A szöveg nem tartalmaz súlyos nyelvhelyességi vagy helyesírási hibákat.	0–8
A FELADATBAN ELÉRHETŐ ÖSSZPONTSZÁM		42
ELÉRHETŐ VIZSGAPONTSZÁM		21